

НАЦИОНАЛНА ЛОЗАРО-ВИНАРСКА КАМАРА

СЕКТОР ВИНО И ВИСОКОАЛКОХОЛНИ НАПИТКИ (ван)

/представяне на отрасъла/

/проблеми в сектора – производство на незаконен алкохол (вино и
спиртни напитки/

за Националната лозаро-винарска камара (НЛВК)

- ❖ Националната лозаро винарска камара (НЛВК) е междупрофесионална организация на производители преработватели и търговци на лозаро-винарски продукти и на спиртни напитки. Нейният статут е уреден в чл. чл. 5 – 13 от Закона за виното и спиртните напитки.
- ❖ Преки членове на НЛВК са **70 водещи български компании** – в лозаро-винарския и алкохолен бранш – винопроизводители, производители на високоалкохолни напитки и спирт от земеделски произход.
- ❖ Членове на НЛВК са и **6-те Регионални лозаро-винарски камари** (РЛВК „Мизия“, РЛВК „Пирин“, РЛВК „Тракия“, РЛВК „Черноморска“, РЛВК „Югоизточно тракийска“, РЛВК „Южно Черноморие“), които от своя страна включват в членската си маса и лицата, притежаващи и/или обработващи лозя на съответната им територия. Член на НЛВК е и **„Национален институт за изследване на вино и спиртни напитки“** ЕООД.
- Съгласно лозарския регистър към ИАЛВ броят на **винопроизводителите** в България е **285**. От тях **123** са регистрирани в Агенция „Митници“ като **малки винопроизводители** (произвеждат до 100 хил. литра вино на година).
- Съгласно лозарския регистър към ИАЛВ броят на **гроздопроизводителите** в България е **3262**.
- **Лицензираните по ЗАДС** и регистрирани в Министерството на икономиката **производители на дестилати** от земеделски произход са **70** (спирт, ракии, водка, мастика, мента, уиски и др.).
- **1511** е броят на специализираните малки обекти за дестилиране (**СМОД**), които не работят под условията на лицензиран данъчен склад по смисъла на ЗАДС, а в облекчен режим на обикновена регистрация пред Агенция „Митници“. Те не са регистрирани никъде другаде.
- **Още няколко хиляди са незаконните обекти, в които се произвеждат вина и спиртни напитки при пълно неспазване на закона и без никаква регистрация пред компетентните органи.**

Общи данни за сектор вино и ВАН

- **Сектор производство на вино и ВАН** не е сред водещите акцизни сектори с оглед на приноса от акцизи в държавната хазна (с малко над 200 млн. лв. внесени акцизи през 2016 г.), в сравнение с секторите на горивата (над 2 млрд. лв. акцизи през 2016 г.) и тютюневите изделия (над 2 млрд. лв. акцизи през 2016 г.), но за сметка на това (в сравнение с останалите акцизни сектори) е:
 - по брой наети лица секторът, осигуряващ най-голяма пряка (14 000 души) и косвена заетост;
 - съответно е секторът с най-голям принос в осигурителната система и в приходите от преки данъци в държавната хазна;
 - секторът с най-голям ръст на инвестициите през последните години и то в селски райони с голям социален и икономически дисбаланс.

- Горните параметри е уместно да бъдат взети предвид при провеждането на държавна политика по противодействие на сивия сектор в икономиката, тъй като регулаторната и контролна функция на държавата следва да гарантира равнопоставеност между икономическите оператори и да осигурява здравословна конкурентна среда, което е невъзможно, когато съществената част от участниците в него са обект на занижен контрол, а често работят и в условията на напълно липсващ такъв.

Приложимо законодателство по отношение на акцизен сектор производство на вино, високоалкохолни напитки и алкохол

- **Основни национални и европейски нормативни актове, акцизен сектор „алкохол и алкохолни напитки“:**
 - ❖ Закон за виното и спиртните напитки (ЗВСН)
 - ❖ Закон за акцизите и данъчните складове (ЗАДС)
 - ❖ Директива 92/83/ЕИО на Съвета от 19 октомври 1992 г. за хармонизиране на структурата на акцизите върху алкохола и алкохолните напитки

- **Последните два акта определят следните продукти като акцизни стоки (алкохол и алкохолни напитки):**
 - ❖ **Алкохолни продукти, получен в резултат на ферментация:**
 - *Бирата (с алк. съдържание над 0,5 об. % - обикновено м/у 4 об.% и 6 об%);*
 - Тихите и шумящите вина (с алк. съдържание до 18 об. %);
 - Други ферментирани напитки (различни от бира и вино - с алк. съдържание м/у 1,2 об.% и 18 об. %)
 - ❖ **Алкохолни продукти, получени чрез дестилация (ракии, други ВАН и спирт):**
 - Етилов алкохол (етанол, спирт от земеделски произход, зърнен дестилат и пр.)
с алк. съдържание м/у 1,2 об.% и 99 об. %) – годен за консумация от човека или за други – индустриални цели.

С изключение на бирата, членовете на НЛВК са водещи компании в производството на всички останали акцизни стоки в категория алкохол и алкохолни напитки.

ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА

/структури на централната администрация с общи и специфични компетенции по отношение на акцизния алкохолен сектор/

- Министерство на финансите (обща регулаторни /акцизи/)
- ❖ **Агенция „Митници“** (специфични контролни /акцизи/ и регулаторни)
- ❖ **НАП** (обща и специфични контролни)

- Министерство на икономиката (регулаторни и контролни по отношение на производството на етилов алкохол от земеделски произход, дестилати от земеделски произход и на спиртните напитки)
- ❖ **Комисия за защита на потребителите (контрол - спиртни напитки)**
- ❖ **ДАМТН** (Държавна комисия за метрологичен и технически надзор) - контрол на измервателните уреди с дистанционна връзка към Агенция „Митници“

- Министерство на земеделието, храните и горите (регулаторни за лозаро-винарския сектор)
- ❖ **ИАЛВ** (контрол на лозаро-винарския сектор)

- **МВР** (борба с контрабандата – съвместно с Агенция „Митници)
- Министерство на здравеопазването (**РЗИ**)
- Министерство на околната среда и водите (**РИОСВ**)

Основни акцизни алкохолни продукти (без бира) по индустриално предназначение и приложима ставка на облагане с акциз

Грозде (винени сортове) и др. захаросъдържащи плодове (чрез ферментация)	Междинни продукти (ферментация и/или дестилация)	Грозде (винени сортове), др. захаросъдържащи плодове и вино от тях (чрез дестилация)	Зърно (основно царевица и пшеница / по-рядко тритикале и сорго) (чрез дестилация) – етилов алкохол (спирт) В други страни (захарна тръстика, захарно цвекло, картофи и др.)
--	--	--	--

КОМЕНТАР: Основните производители в сектора (членове на НЛВК) произвеждат всички горепосочени продукти

		сектор високоалкохолни напитки (ВАН)		
Тихи вина		Ракия	Водка	Фармацевтика
Шумящи вина		Бренди	Уиски	Козметика и тоалетни принадлежности
			Джин	Детергенти и почистващи продукти
		Ракия от СМОД (специализиран малък обект за дестилиране) - 550 лв. за хектолитър чист алкохол (100 об.%) до 30 литра на домакинство годишно (2,20 лв. за 1 л. 40 об. %)	Мента	Мастила
			Мастика	Бои и лакове
			Ликьори	Автокозметика
				Биоциди и др. продукти за медицината и лабораторната дейност
			Производство на полимери и пластмаси	
			Хранително – вкусова промишленост	
Облагаеми с нулева ставка	90 лв. за хектолитър завършен продукт	- 1100 лв. за хектолитър чист алкохол (100 об.%) (4,40 лв. за 1 л. 40 об. %)	- 1100 лв. за хектолитър чист алкохол (100 об.%) (4,40 лв. за 1 л. 40 об. %)	Освободени от облагане с акциз или с право на възстановяване на акциз при определени условия съгласно ЗАДС (денатуриране) или с оглед на специфичното предназначение.

Принос от акцизи в хазната от сектор алкохол и алкохолни напитки

Приходи от акциз в хазната от акцизен сектор алкохол и алкохолни напитки в млн. лв.

Вид алкохол	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ВАН	129,23	94,17	150,82	185,57	185,80	185,70	187,26	201,16	214,38
ставка	- 1100 лв. за хектолитър чист алкохол (100 об.%) или 4,40 лв. за 1 л. (40 об. %)								
СМОД – ракия	-	-	-	-	0,727	0,850	0,654	0,728	0,776
ставка	- 550 лв. за хектолитър чист алкохол (100 об.%) или 4,40 лв. за 1 л. (40 об. %)								
Бира	84,81	77,97	74,97	76,95	80,48	78,69	74,42	77,37	81,33
ставка	1,50 лв. за хектолитър за градус Плато (една традиционна бира е с плътност около 12 градуса Плато ≈ 5 об % алк.) или 0,18 лв. за 1 л. бира								

КОМЕНТАР 1: Първите 5 български лицензирани компании (лицензирани складодържатели по ЗАДС) в сектор ВАН внасят 80% от приходите от акциз върху ВАН в хазната.

КОМЕНТАР 2: Лицензираните складодържатели в сектора ВАН са под 100, като над 80 от тях са български производители. Вносителите на ВАН имат под 15% дял в приноса към хазната от акцизи

КОМЕНТАР 3: Сектор вино и ВАН е един от малкото в страната с положително външнотърговско салдо

Лозаро-винарски потенциал в България

- Според последните официални данни (посочени и в Аграрния доклад на МЗХГ) на ИАЛВ (Изпълнителна агенция по лозата и виното), в България действително засадените площи с лозя са **общо над 620 000 декара**. От тях с **десертни сортове** грозде са засети около **20 000 декара**, а останалите **600 000 декара** са засети с **винени сортове** (за производство на вино и ракии).
- **Средният добив** на гроздето от декар лозя на територията на страната според същия Аграрен доклад е **670 кг./декар**.
- Простата сметка от тези официални данни води до закономерния извод, че годишно в страната би следвало да се произвеждат около **400 000 тона винени сортове грозде**.
- Но НЕ!!! Според същия този Аграрен доклад на МЗХГ от тези 600 000 декара лозя се реколтират едва около **250 000 тона винени сортове грозде**. От тях могат да се произведат около 65 млн. литра вино и около 25 млн. литра гроздова ракия. Това са количествата, декларирани от легалните производители
- **Къде е разликата от 150 000 тона грозде или 37,5% от цялото количество (вино и гроздова ракия)? В СИВИЯ СЕКТОР**
- Видно от горното е налице изключително голям проблем, свързан с набавянето (вкл. от контролните държавни органи) на точна статистика относно винарския потенциал в страната. А без адекватна статистика и информация, не може да има и адекватно противодействие на сивия сектор.
- **Проблемът е, че официалната статистика за произведени количества грозде се базира единствено и само на подадените декларации за реколта от грозде от производителите, а такива декларации подават само тези, които са в светлия спектър на сектора. Те декларират 250 000 тона грозде за вино и ракия.**
- **Тези които работят на черно не подават декларации или подават неверни такива. Тази нелегална практика се разпростира надолу по веригата по отношение на производството и търговията на вино и гроздова ракия.**
- **Тук въобще не е застъпен въпросът за производство на нелегална ракия от други захарасъдържащи плодове.**

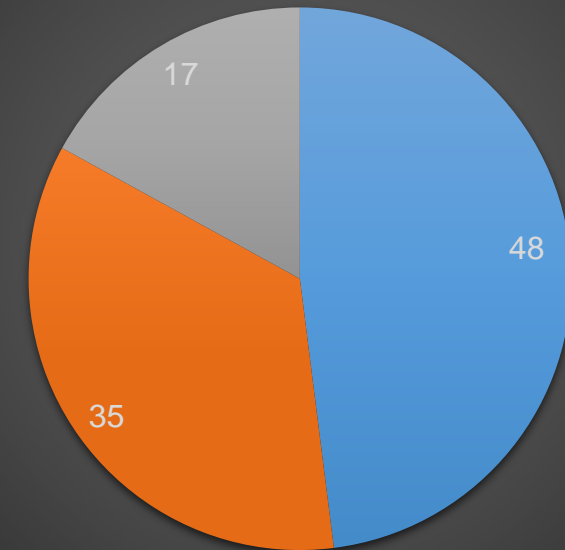
Консумация на алкохол в България

- Официална статистиката за консумация на алкохол в България по данни на НСИ базата на декларирани количества от легалните/лицензирани производители, вносители и търговци и заплатен от тях акциз.
- **Официалните данни не обхващат сивия сектор, особено във ВАН и виното, който по данни на НЛВК представлява близо 50% от общото потребление на ВАН и вино**

ПОТРЕБЛЕНИЕ НА АЛКОХОЛ В БЪЛГАРИЯ /СРЕДНО НА ЛИЦЕ ОТ ДОМАКИНСТВО/

Алкохолни напитки в литри	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Бира	15.8	15.6	18.1	18.9	19.9	21.7	20.3
Вина	5.5	5.2	5.5	5.5	5.5	4.6	4.4
Ракии	2.0	1.9	2.1	2.1	2.4	2.2	1.9
Други спиртни напитки	0.4	0.5	0.5	0.5	0.6	0.7	0.6

Консумация на чист алкохол през продукти

■ Бира ■ Ракия и др. ВАН ■ Вино

Проблематика, свързана с прилагане на акцизното законодателство и противодействието на сивия сектор

Близо 50% от сектора е в тъмносивата икономика. Това се дължи на редица фактори:

- По-ниска заинтересованост от страна на фиска.

Концентриране усилията на законодателната, изпълнителната власт и контролните органи към акцизни сектори с по-голям принос към хазната (горива и тютюневи изделия – всеки от които е принос от над 2 млрд. лв. годишно в бюджета), без да се взема предвид, че противодействието на контрабандата и сивия сектор имат други, далеч по-съществени последици, както за фиска, така и за икономическата среда като цяло (повече декларирана заетост, повече светли инвестиции, повече приходи от други данъци и осигуровки) и то в селски региони с ниски нива на заетост и икономическа активност.

- Неадекватно планиране на акцизния контрол в сектора от страна на Агенция „Митници“ и др. контролни органи.

Усилията са основно насочени към няколко компании (притежаващи не повече от 10 данъчни складове), които независимо от това осигуряват 80% от акцизния принос на сектора. Същевременно съществуват 1511 обекта (СМОД), произвеждащи етилов алкохол в условията на практически липсващ контрол и **още няколко хиляди обекти**, които работят, дори без да са декларирали по какъвто и да е начин съществуването си пред държавата.

За сметка на това постоянен обект на проверки са лицензираните складодържатели по смисъла на ЗАДС, които вече са инсталирали измервателни уреди в точки за контрол (на вход, на изход и по линията на целия производствен процес в данъчните складове) с перманентна дистанционна връзка към информационната система на Агенция „Митници“.

- По официални данни от НАП се оказва, че през периода (01.01.2015 г. – 31.07.2017 г.) 606 СМОД с активна регистрация не са отчели нито един лев оборот от продажби чрез фискално устройство (касов апарат), въпреки че според ЗДДС имат задължение да отчитат продажбите си на стоки и услуги чрез издаване на касов бон през фискално устройство. Това означава, че 40% от тези стопански субекти са изцяло в сивия сектор

Проблематиката, свързана със специализираните малки обекти за дестилиране (СМОД) е представена в отделна презентация

Проблематика, свързана с прилагане на акцизното законодателство и противодействието на сивия сектор

Неадекватно планиране на акцизния контрол в сектора от страна на Агенция „Митници“ и др. контролни органи (продължение)

- **Буди недоумение обстоятелството, че Агенция „Митници“ прави повече проверки на място през периоди, които не са активни в производството на алкохол в сравнение с периодите, които са най-активни в производството на алкохол.**

По официални данни за периода 01.01.2016 – 31.05.2017 г. Агенция „Митници“ е задържала близо 310 000 литра нелегален алкохол, като само през 2016 г. задържаните количества са над 254 000 литра, а през първите пет месеца на 2017 г. са задържани над 54 хил. литра. Според тези данни само в периода октомври-декември на същата година са задържани над 146 000 литра (или 60% от общото количество за годината). А само през м. октомври на 2016 г. (периода, когато традиционно започва варенето на ракия в СМОД) са задържани близо 107 000 литра нелегален алкохол.

За периода от **юни до август 2016 г. (три месеца)** Агенция „Митници“ са извършили **1824 проверки** за превенция на нарушения, свързани с етиловия алкохол, като заловените количества безакцизен алкохол за същия период са близо **66 хил. литра**.

През периода от **октомври до декември 2016 г. (три месеца)** Агенция „Митници“ са извършили **1684 проверки** за превенция на нарушения, свързани с етиловия алкохол, като заловените количества безакцизен алкохол за същия период са **над 146 хил. литра**.

- **Притеснителна е и тенденцията за неравномерно разпределение на усилията на контролните органи през последните години с оглед на лицата, които са обект на контрол**

Според предоставените данни от Агенция „Митници“ през периода **01.01.2016 г. – 31.05.2017 г.** лицензираните складодържатели, които се занимават с производство на **вино и етилов алкохол (т.нар винпроми)** са били обект на **общо 2783 проверки (вкл. ревизии)** на място в помещенията им за производство и съхранение на алкохол. Тези лицензирани производители са 70 на брой. Това прави **средно по около 40 проверки на един лицензиран производител на година**.

Според същите данни на Агенция „Митници“, **броят на проверките**, направени в СМОД (т. нар. селски казани), е **1748**.

Справка в публичния регистър на Агенция „Митници“ за броя на действащите и регистрирани пред Агенция „Митници“ селски казани, сочи че в началото на този период **броят на СМОД е 1572**. Това прави средно по 1,1 проверки на един **СМОД** за 17 месечния референтен период **или по-малко от 1 проверка на място на година**.

Проблематика, свързана с прилагане на акцизното законодателство и противодействието на сивия сектор

- Редица съществуващи разпоредби, вменяващи конкретни прерогативи на държавни контролни органи по отношение на сектора остават „мъртви текстове“, често поради липсата на административен капацитет или воля за справяне с феномена – нелегален алкохол

❖ ЗВСН и ЗАДС изрично забраняват продажбата:

- на спиртни напитки без бандерол;
- **на вино и спиртни напитки в наливно състояние (т.е. без етикет, спазване на условия за съхранение и без сертификат за произход);**
- на спиртни напитки в пластмасови бутилки с обем над 0,5 литра.

Същевременно това се случва по почти всички пазари и тържища (т.е. на регламентирани за извършване на търговска дейност места), както и през каналите на информационното общество (интернет сайтове за продажби), в пълно нарушение на законовите изисквания.

Съгласно ЗВСН (извън Агенция „Митници“) по отношение на виното този контрол следва да се осъществява от ИАЛВ (второстепенен разпоредител с бюджет към МЗХГ), а по отношение на спиртните напитки от КЗП (второстепенен разпоредител с бюджет към МИ)

- Липса на адекватна официална статистика по отношение на сектора, особено по отношение на количеството и качеството на използвани суровини за производство на вина и ракии, което отново се дължи на липсата на административен капацитет.

Проблематика, свързана с прилагане на акцизното законодателство и противодействието на сивия сектор /други/

- Липса и неравномерно разпределение на административния ресурс на контролните органи по отношение на участниците на пазара, което води и до липса на равнопоставеност и равно третиране на участниците на пазара.
- Недостатъчен контрол върху търговията със средства за производство на етилов алкохол;
- Неадекватно третиране на междинните продукти с оглед на приложимото акцизно облагане (проблем, който стои и пред Европейския законодател).
- Липса на адекватна комуникация от страна на органите на изпълнителната власт при формиране на позицията на Република България във връзка с изработването на нови актове на правото на ЕС, касаещи сектора.